

Gizona eta meteorolojia

Deia, 1983-09-02.

Gure herrian azken egun hauetan gertatutakoaz izan dugu berri franko; gezurra dirudi komunikabideek gutako bakoitzari gertaera hurbiltzeko eta sentierazteko duten ahalmen harrigarria.

Eta ikusi ahal izan dugu, baita ere, komunikabide horien gabeziak zenbat larritzen gaituen.

Hamaika ikuspuntu geratu da hemen irekia komentarioa egiteko; neuk, gizonak eguraldiaren abentura eta tragedia zein neketsu menderatzen ari denaz begiratzekoa hartuko dut, gizonaren arrokeria bizken bat kamusteko besterik ez bada ere.

Eguraldiak beti kezkatu du gizakia; lehenengo eskribu zatiak eta gizonak sortutako jainkoak adierazten dute kezka eta antsia hau: *Aristoteles* izan zen (384-322 Kristo Aurretik) lehendabizi gai honetaz zientzia bideak ireki zituen (Metereologian). Gezurra badirudi ere 2.000 urtean oso gutxi aurreratzen da; eguraldia gai artuta filosofia eta teolojia asko egiten da hogeita mende horietan, baina zientzia gutxi. Elementuak neurritzeko gailuak sortzen hasi den arte, gizona itsu-itsuan ibili da. XVII eta XVIII garren gizaldietan, gasen, likidoen eta soliduen berri jakiteko gailuak asmatzen dira: *Termometroa* (1607an, Galileo), *barometroa* (1643an, Torricelli), *gasen presio eta bolumenaren arteko erlazioak* (1659an, Boyle), *Lurraren rotazioa eta honek atmosferako haizeagan duen ondorioaz* (1735an, Hadley).

Antoine Lavoisier-ek 1783an atmosferako aireaz eta 1800ean John Danton-ek atmosferan urlurrunaz eta beste aurkitzen dituzten arte ez zaio gaurko meteorologijari oinarririk jarri ahal izan.

XIXgarrenean egiten dira zientziaren aurrerapenak, batez ere obserbatorioak sistematikoki hedatu eta horien bidez eguraldi-mapak egiteko bidean jartzen.

Lan hau nazioen arteko eskalan lehenengo aldiz egitea proposatzen duena Chevalier de Lamarck izan da, 1800-1815 tartean.

Beste zientzia-gizon argiak aurreratu dute gaurdaino heldu den teknika ikaitzen eta eguraldi aldaketen berri jakiteko: hauek esker sortzen da 1850-1875ko tartean munduan zehar hain beste meteoroloji estazio Batzar Nagusiak egiten dira Bruselasetan 1853an eta gero batez ere Vienan 1873an, hemen sortua baita denak obserbazio berdina telegrafoz eta errati bidez elkar trukatzeko sistema.

Gero, 1900 inguru, goi-atmosferan hasten dira ikerketak egiten, kometa bidez lehen eta globo bidez gero; baina, beste gai askotan bezala, gerrak, bi mundu gerrak batez ere, sortzen dituzte beharrak eta hauei erantzuteko aurrerapenak, gaurko sateliterara heldu garen arte.

Hain ere gizonak ez du, ordea, oraindik katastrofeak ebitatzeko biderik asmatu.